

## ภูมิของใจ

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์เช้า วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๕๐

ณ วัดสันติธรรมาราม ต. คลองตากค อ. โพนาราม จ. ราชบุรี

ปัญญากับผู้รู้ เวลาท่านบอกว่า “ปัญญากับผู้รู้เป็นผู้นิพพาน” ความจริงผู้รู้เป็นนิพพาน ปัญญาเป็นมรรค มรรคแบกไปไม่ได้หรืออก ปัญญาเป็นมรรคใช้ใหม่ ปัญญามันต้องใช้ขณะต่อสู้อุปสมุขเจตพหวน แล้วปัญญานี้มันเป็นมรรครวมตัว เพราะปัญญามันจะติดกับผู้รู้ไปไม่ได้ ผู้รู้ก็คลื่อนออกไป เราก็ยอมรับ เรายังให้ค่าออกไปเป็นบวกอยู่ เป็นบวกที่ว่าปัญญากับผู้รู้หมายถึงว่าผู้รู้ไปด้วย ปัญญาไปด้วย

แต่ถ้าพูดถึงปัญญามันก็เหมือนกับกิริยา ผู้รู้มันเป็นที่ความรู้สึกอยู่ ฉะนั้นกิริยานี้มันใช้หมดแล้วมันถึงเป็นผู้รู้ออกมา ผู้รู้ต่างหากที่เป็นผู้สิ้น ปัญญานี้เป็นกิริยาต่างหาก ปัญญาเหมือนมรรคใช้ใหม่ มรรคสามัคคี มรรคใจ มรรคพหวนใจ อันนี้ก็ยังไม่ค่อยๆ อยู่ ท่านยังอาจจะยังไม่ค่อยๆ หรืออย่างไร แต่ว่าคงจะไม่ใหม่แล้วนะ

อันนี้เพียงแต่เราถึงความชอบใจ หรือว่าจิตนิสัยต่างกัน คำพูดต่างกัน แต่ความหมายอันเดียวกัน มันยังไม่ว่ากัน แต่ถ้าบอกว่าปัญญาไปพร้อมกับผู้รู้มันก็เป็นสองนิพพานเป็นหนึ่งด้วยเพราะอย่างนี้ ถ้าพวกนั้นรู้แน่ แบบว่ารู้เฉยๆ รู้แบบไม่รู้อะไรเลย ถูกต้อง เออ.. อย่างนี้ถูก ก็ลองมองสิ มองแล้วไม่ให้ค่า ถ้าให้ค่านั้นคือปัญญา

โยม: (เสียงไม่ชัดเจน)

หลวงพ่อบอก: เออ.. ถ้าอย่างนี้ถูกต้อง ... ..

โยม: (เสียงไม่ชัดเจน)

หลวงพ่อบอก: นั่นรู้เป็นอักษร รู้แบบปัญญาขั้น ปัญญาขั้นคือว่าความแบ่งแยก อันนี้เป็นปัญญาผู้รู้

เรื่องผาติกรรม ถ้าเราพูดมันเป็นภาษาพระ เราพูดแล้วเราเข้าใจของเรา แล้วโยมเข้าใจหรือไม่เข้าใจโยมก็จะงง ผาติกรรมมันก็เหมือนกับการแลกเปลี่ยน แต่เป็นผาติกรรม คืออย่างวัดบางวัดเขาจะซื้อที่ไว้เลย แล้วเขาจะลงพวกผลไม้ไว้ ทางเมืองจันทน์นี่มีเยอะเลย แล้วเวลาโยมเข้ามาประมูลเอาผลไม้มาแล้วแบ่งกับวัดคนละครึ่ง นี่เขาเรียกผาติกรรม เห็นไหม มันเป็นธุรกิจในศาสนา ก็อาจจะได้นะ

ฉะนั้นการผาติกรรมก็เหมือนกับการแลกเปลี่ยน ฉะนั้นมันเป็นวิธีการที่จะแก้ไข ฉะนั้นเราถึงว่า ไปทำผาติกรรมหมายถึงการแลกเปลี่ยนแล้วให้มันผ่านไป เราถึงไปทำผาติกรรม แต่พระบอกว่าไม่ต้องอะไรนี่ มันเป็นคนละประเด็นนะ เพราะให้อยู่แล้ว ต้องให้อยู่แล้ว แต่เราไม่รู้เรื่องหลักศาสนา เราเป็นคนแก้ปม เราทำของเราเองใช้ไหม เพราะปมอยู่ที่ใจเราใช้ไหม เราแก้ปมของเรา เราทำเลย

ผาติกรรมมันเป็นการแลกเปลี่ยน มันเป็นขั้นตอนที่ ๒ แต่ขั้นตอนที่ ๑ ว่าความจริงแล้วศาสนาเราเป็นศาสนาที่บริสุทธิ์ ศาสนานี้บริสุทธิ์มากนะ คือว่าให้ทานไป อย่างเช่นเราไปวัดไปขอพระนี่จะไม่มีเลย แต่เราไม่รู้เราไปหยิบเองโดยที่เราไม่เข้าใจ นี่มันเป็นปมของใจเรา เราแก้ปมของใจเรา นี่มันเป็นขั้นตอนที่ ๒ ในเรื่องทางศาสนา คำว่า “ผาติกรรม” เขาทำกันเป็นพื้นๆ อยู่แล้ว

อย่างเราไม่รู้ เราไม่เข้าใจ พอไปทำแล้ว เอ๊ะ.. มันจะแก้ไขอย่างไร แก้ไขได้อย่างไร เหมือนกับแลกเปลี่ยนกัน เพราะวัดมันมีอย่างนี้ บางทีวัดบางวัดเขาต้องหาอย่างนั้น หาเงินเข้ามาเป็นของสงฆ์เพื่อจะใช้จ่าย เขาทำผาติกรรมกันอะไรกัน ของในวัดนี่ก็แบบว่าเป็นธุรกิจไป นั่นเป็นแบบทางโลก เอาโลกมาผสมมากแล้ว ถ้าเป็นธรรมแท้ๆ นี่ไม่มี

พลอยกับเพชรนี่ ผู้หญิงเขาให้ค่าอันไหนมากกว่ากัน น่าจะเพชรนะ แต่เพชร น่าจะ... (เพชรมากกว่า) เพชรมากกว่า เราจะพูดถึงว่าไก่ได้พลอยไป เราถึงว่าไก่ได้เพชรวะ(หัวเราะ) ต้องไก่ได้เพชร เราเห็นเป็นไก่ได้เพชรไก่ได้พลอย แล้วไก่ได้พลอย ไก่ มันจะเห็นเลยว่า พลอยกับข้าวเม็ดหนึ่ง ข้าวมีค่ามากกว่า เพราะข้าวมันกินได้ เราว่าไก่ นั่นไม่ฉลาดหรือว่าเราไม่ฉลาด นี่พูดถึงวุฒิภาวะของใจ ภูมิของใจมันสูงต่างกัน

ไก่ได้พลอยมันไม่มีคุณค่าเลย แต่เรารู้จักคุณค่า เราเลยทุกซ์แทนไก่ จริงไหม แต่ไก่อันไม่ทุกซ์เลย ไก่เห็นพลอยกินไม่ได้มันก็ไม่สนเลยนะ มันอยากของที่กินได้ แต่เรา

ไอ้โฮ นี่พลอยนะ มันมีค่ามากทำไมไก่อไม่รู้จัก ก็เหมือนกับที่เวลาเราไปดูเขาเขาไม่รู้เรื่องอะไรของเราหรือไม่ใช่ไหม เขาไม่รู้เรื่องนะ เขาว่ามาอย่างนี้มาทำไมกัน แล้วใครเป็นไก่อได้พลอยละ เราก็เป็นทุกข์

ไก่อได้พลอยเห็นไหม เราคิดแทนไก่อ หรือไก่อมันจะหัวเราะเยาะเราเนาะ “พลอยเอาไปทำไม พลอยเอาไปเก็บเป็นภาระ สู้ข้าวเม็ดหนึ่งก็ไม่ได้ ข้าวได้กิน”

อ้าว เราจะหัวเราะไก่อหรือไก่อจะหัวเราะเราละ อ้าว เราคิดมุกกลับนะ เราจะหัวเราะไก่อ ไก่อไม่รู้จักพลอย หรือไก่อบอกว่า “ไอ้ย คนนี้โง่มากนะ ของที่กินได้ก็ไม่เอา ไปเอาของที่กินไม่ได้มาเก็บรักษาไว้” ใจมันเป็นอย่างนั้นนะ นึกถึงภาวะ ภพของใจ ภพที่สูงขึ้นมาด้วยการฟังธรรม เราจะสังเกตไหม โยมนี้จะงมงายเลย งมงายกว่าทำไม

อย่างเช่น เราไปอ่านหนังสือพระไตรปิฎกกัน พระที่ไปถามพระพุทธเจ้าไป กำลังสงสัยมากเลย อยู่ในขั้นสุดท้ายแล้วจะไปหาพระพุทธเจ้า เดินไปหาพระพุทธเจ้าแล้วฝนมันตก ก็เข้าไปใต้กุฏิ ฝนก็ตกลงมา น้ำลงมากกระทบกันเป็นฟองขึ้นมา เป็นตุ่มขึ้นมาแล้วมันก็แตก เป็นตุ่มแล้วก็แตก พิจารณาแค่นั้นเป็นพระอรหันต์ขึ้นมา กลับ!

คิดดูสิ พอเข้าใจตามความจริงนะ เดินกลับนะ เดินขึ้นบันไดไปหาพระพุทธเจ้า กับพอมารับพิจารณาอยู่พักหนึ่ง ปล่อยวางเสร็จแล้วหันกลับเลย ดูสิ แล้วพวกเราเห็นกัน ชินตา ฝนตกทุกวัน เห็นทุกวัน แล้วเราได้อะไรขึ้นมา ใจมันยังไม่ถึงตรงนั้นไง

ฟังธรรมตรงนี้ เห็นไหม เวลาหลวงพี่พูดอะไรไป เราสงสัยอยู่เราไอ้โฮ เราโล่งอก เห็นไหม นี่ความสว่างของใจขึ้นมา ความสว่างมันสูงขึ้นมาเรื่อยๆ มันเข้าใจขึ้นมาเรื่อย ภพอยู่ที่ตรงนี้นะ อยู่ที่ความเข้าใจ นี่มันจะให้เสมอกันมันเป็นไปไม่ได้

ความเป็นไปไม่ได้ เราถึงว่าเราจะไปยุ่งกับเขาไม่ได้ บางอย่างนี้ต้องปล่อยไป ปล่อยไปนะ เราต้องอยู่ในระดับนี้ ระดับของเราเราสูงขึ้นมาๆ เพราะเราฟังธรรม การให้ทานนะ ศีล สมาธิ ปัญญา ไม่ใช่ ทาน ศีล ภาวนา เริ่มให้ทานก่อนแล้วจะมีศีล มีศีลเท่าไร ถ้าเราไม่เข้าใจจะมีศีลได้ยังไง ศีลอันนี้ผิดอันนี้ถูก ศีลเห็นไหม ใช้ปัญญา แล้วมีปัญญาอีกเห็นไหม ปัญหานี้เข้ามาชำระกิเลส

ฉะนั้นการฟังธรรมในศาสนาพุทธ การฟังธรรมต่อหน้าพระพุทธเจ้าเป็นอันดับหนึ่ง อาจารย์มหาบัวเป็นคนพูดเลย “การฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าเป็นอันดับหนึ่งเลย” เพราะนั่งฟังอยู่เราทุกข์หรือเราไม่สบายใจอยู่ เพราะเราไม่รู้ เราสงสัย ถ้าเรามีปัญญา ปัญญาเข้าไปแก้ความสงสัยนะ เช่น เราหิวข้าวหิวน้ำมันก็อีกอย่างหนึ่ง แต่ความทุกข์ใจเวลามันหลุดออกไปเป็นปล้องๆ มันต่างกันไหม นี่ความทุกข์ใจ

ความทุกข์ใจความกังวลแล้วมันหลุดปลิวะออกไปๆ มันโล่ง มันสว่าง นี่พูดถึงความเข้าใจนะ แล้วพอมาสمجเทพทาน มันตัดกิเลสออกเป็นชั้นๆ ละ ภูมิของใจ ภาพของใจ ตรงนั้นสำคัญว่า จากปุณฺชนเลยกลายเป็นกัลยาณปุณฺชน แล้วก็ตัดออกๆๆ ตัดออกขึ้นไปเลย อันนั้นมันไม่เสื่อมไง อย่างเราเห็นไหมสงสัยฟังแล้วมันเข้าใจตอนนี้ เดียวก็สงสัยอยู่ เห็นไหม มันไม่ขาด ไม่สมฺจเทพทาน เป็นอกุปฺปธรรม กุปฺปธรรมกับอกุปฺปธรรมไง ธรรมที่เสื่อมกับธรรมที่ไม่เสื่อม ธรรมในหัวใจ มีธรรม!

อย่างเช่น เราเดือดร้อน เราไม่ค่อยสบายใจ แต่เราไปทำสมาธิขึ้นมา จิตมันอึด เห็นไหม จากจิตที่หิวกระหายกับอึดเต็ม การทำงานมันก็ต่างกัน การเลือกกินอาหารมันก็ต่างกัน การเลือกกินอาหารมันนะ อย่างที่มันกินอาหาร จิตมันเสวยอาหาร แต่ถ้าจิตเราเป็นสมาธิเราทันมัน พอมันจะกินอาหารที่ผิดเราจะปฏิเสธเลย เราจะปฏิเสธได้นะ เพราะว่าจิตมันอึดไง กับเมื่อก่อนเหมือนกระดากซั๊บ อึดไม่เป็น เจออะไรมันจะหลุดๆๆ เลย มันติดหมด มันติดหมด เห็นไหม นี่จิตมันอึด

จิตมันอึดหมายความว่า สุขมันสุขอย่างนี้ สุขแบบว่าไม่หิวโหย ไม่กินอาหารทุกอย่างที่ขวางหน้า อาหารที่มากกระทบมันจะผูกมัดหมดเลย แต่ถ้ามันอึดแล้วมันก็ต้องเสวยแต่สิ่งที่ดีใจ เป็นประโยชน์ใจ นั่นนะภพภูมิของใจ

มันละเอียดมากนะ ความละเอียดของกิเลส อย่างที่หนังสือว่ามันอยู่ลึกกว่าเห็นไหม มันอยู่ลึกๆ ซ้างใน มันอยู่ลึกๆ สมาธิมันเข้าไปไม่ถึง ไม่เห็นหน้ามัน มันอยู่ข้างหลังไง ก่อนหน้านี้เราถึงว่าเราโง่หรือเราฉลาด พวกเราโง่โง่นะ ไม่ได้ฉลาด โง่มากเลย เพราะว่าเราคิดว่าความเข้าใจมันจะปล่อยวาง นี่ศึกษากันมามัดคอตัวเองนะ แต่ความจริงแล้วมันเป็นประสบการณ์ต่างหากละ

ความเข้าใจมันหลอกตัวเองอีกทีหนึ่ง แล้วภาวนาเข้าไปนะ เราจะตั้งสมมุติฐานไว้ก่อนเลย อันนี้พระพุทธเจ้าพูดไว้หมดแล้ว แต่เราไม่เข้าใจกันเองว่าธรรมะคันเดาใจ ธรรมะคันเดาคือว่าคันเดา เรื่องการศึกษานี้คันเดาใหม่ เพราะเป็นของของคนอื่น แล้วเราฟังเขามา เขาเล่าอะไรให้เราฟัง เราก็พยายามจำมา แล้วเราจะรู้จริงตามความเป็นจริงไหม นี่เราก็จินตนาการไว้ พอจินตนาการไว้เวลาทำแล้ว เราก็บังคับใจเราให้เหมือนกับจินตนาการนั้น เพราะเหมือนกับว่าเราไปตั้งโปรแกรมไว้ก่อนแล้ว คอมพิวเตอร์เขาตั้งโปรแกรมไว้ก่อนแล้ว แล้วทำไปเดี๋ยวก็ต้องออกตรงนั้น

พอออกมาตรงนั้นปั๊บมันก็เป็นการหลอกกัน ๘๐ เปอร์เซ็นต์เกือบเป็นของจริง แต่ไม่ใช่ เสียประโยชน์มากเลย แต่ถ้าเวลาจะปฏิบัติที่เราปล่อยเลย ให้มันเป็นไปตามความเป็นจริง กำหนดพุทโธอย่างนี้ ของง่ายๆ ง่ายๆ ปากคอก ให้มันเป็นไปตามความเป็นจริง อันนั้นถึงจะดีของจริงนะ รสของจริง เวลาจิตมันสงบขึ้นมามันจะเป็นของจริง ขนพองสยองเกล้านะ ใหม่ๆ ครั้งแรกๆ ขนจะพองหมด ตัวจะใหญ่เลย ปีติมันจะเกิดไปเรื่อยๆ

แต่ถ้าเราไปจินตนาการไว้ก่อนมันอีกอย่างหนึ่งเลย คล้ายๆ กัน มันจะมีอาการคล้ายๆ กันแต่ไม่ใช่ใครว่าโง่หรือฉลาดละ มันถึงเป็นคาบ ๒ คม ใจ การศึกษาเป็นคาบ ๒ คม เหมือนกับว่าเราไปฟังใครมา ทางโลกยังศึกษามาเพราะเก็บไว้เฉยๆ แต่การปฏิบัติมันต้องอย่างนี้เลย

ฉะนั้นเวลาฟังธรรมสงสัยอะไรอยู่ในใจ พุดมาเถิด ผลั้วะๆ มันจะเข้าถึงใจ คือว่ามันเป็นปัจจุบันธรรมใจ เหมือนกับของมันดับถ้ามัน โดนไฟมันก็จะลุกขึ้นมา ใจเวลา มันสงสัยอยู่มันเป็นปัจจุบันธรรม

ฉะนั้นสังเกตเวลาที่เรอฟังเทป ถ้าเทปนั้นมันเป็นข้อสงสัยนะ มันก็แก้ได้ เห็นไหมบางอย่างในเทปพอฟัง โอ้โฮ! ตื้นตื้นมากมาย แต่ไม่เหมือนฟังสด ฟังสดนี้มันเป็นปัจจุบันเลย ปัจจุบันมีเสียงเกิดขึ้นนั้นๆ ถึงว่าจำเป็นมากในการฟังธรรมใจ เป็นอันดับหนึ่ง เพราะธรรมะนี้มันแก้กิเลส ทานนั้นเป็นบุญนะ บุญกุศล เห็นไหม ทำบุญเป็นบุญ เห็นไหม อยากมีทรัพย์มากให้บริจาคทาน กุศลคือเกิดปัญญาใจ กุศลคือความเข้าใจละ

จากเริ่มทำบุญก่อน พอทำบุญไปจิตใจมันก็สบายขึ้นมันก็มีบุญกุศล เพราะอย่างน้อยๆ คนที่ทำบุญเขาว่าคนนี้เป็นคนดี คนนี้เป็นคนดี ความช่วยเหลือมันจะมีมา ถ้าคนดีสายตาที่มองคนดี คนดีมองกันสายตามันไม่เป็นโทษนะ สายตามันอ่อนโยน สายตามันมีความเห็นใจ แต่ถ้าคนไม่ดีนะ ลองเกลียดคนไหนดี สายตานี้แข็งกร้าวมาก นี่บุญเกิดตรงนั้น มีแต่สิ่งที่หนุนเราขึ้นมาๆ นี่โง่บุญ

กุศลเกิดจากเราเห็นผลของมัน เราเข้าใจของมัน เห็นใหม่ ปัญญาที่กุศล ความเข้าใจ นี่เราทำตรงนี้เลย เพราะตรงนี้ต่างหาก กุศลคือความเข้าใจ พอความเข้าใจย้อนกลับไปทำบุญใหม่สิ จากที่ทำแบบไม่รู้เรื่องเลยกับทำแบบรู้เรื่องแล้ว อันนี้เห็นใหม่ เพราะมีปัญหาแล้ว มีกุศลแล้ว ทานมันก็เป็นทานที่บริสุทธิ์ขึ้นมา ทานละเอียดขึ้นมาเรื่อยๆ ศีลก็ต้องดีขึ้นมา ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นขั้นเป็นตอน

เราถึงว่าให้เป็นขั้นเป็นตอน ศาสนาให้เป็นขั้นเป็นตอน ภพของใจใจ วุฒิภาวะเหมือนไก่ได้พลอยนั้นล่ะจริงๆ นะ มันคิดได้ ๒ ประเด็น เราก็รู้ว่าไก่มันไม่เข้าใจว่าของมันมันมีค่าหรือไม่มีค่า แต่ไก่มันก็หัวเราะในใจว่าเป็นของไม่เป็นประโยชน์สำหรับมนุษย์ เพราะโลกนี้มันเป็นสมมุติทั้งหมด แต่เราไม่รู้ แต่สมมุติก็เป็นสมมุติสิ

พระพุทธเจ้าถึงได้บอกปัจฉัย ๔ เครื่องอยู่อาศัยใจ ของมีค่าเพราะว่าเราให้ค่า แต่ของเขาของมีค่าสำหรับร่างกาย อย่างนักภวานาเห็นใหม่ อย่างอาจารย์ที่ว่าเมื่อก่อนภวานาแล้วใช้ปัญญามาก

นี่พูดเลย เราคิดของเราเองนะ พูดถึงว่าเวลาสูงขึ้น ไปไปติดแล้วปัญญามันหมุนตลอดเวลา ต้องกลับมาพูดใหม่ๆ ใหม่เห็นใหม่ เหมือนกับคนหัดภวานาใหม่เลย ถึงว่าจะว่าอะไรไม่มีคุณค่าไม่ได้เลย มันอยู่ที่ว่าเราจะใช้ช่วงไหน ควรใช้อะไร

อย่างเช่น รถคันหนึ่งก็ถ้าน สายไฟฟ้าลองขาดไปสักเส้นหนึ่งสิ สายไฟนั้นแค่เส้นละเท่าไร แต่รถคันนั้นวิ่งไม่ได้นะ ถ้าสายไฟตรงนั้นขาดไปเส้นเดียวเท่านั้นล่ะ แล้วมันมีคุณค่าไหม ทุกอย่างมันให้ผลถึงกันหมดเลย มันต่อเนื่อง มันเกี่ยวพันกันไปหมดเลย

อย่างในธรรมะพระพุทธเจ้า มือมันถึงกับปาก มือมันบอกว่า “ปากเอาเปรียบปากมีแต่กินใจ” มือนี้มันเอาไปใส่ให้ปาก มือบอกว่า “ไม่ได้ ปากนี้เอาเปรียบ” มือก็ไม่

ยอม มือไม่เอาของใส่ปากเพราะปากเอาเปรียบมือ ปากกินอย่างเดียว มือไม่ได้กินเลย  
อ้าว ปากก็ไม่ได้กิน พอไม่ได้กินแรงก็ไม่มี มือก็ยกไม่ไหว เห็นไหม

ธรรมะพระพุทธเจ้าสอนไว้อย่างนั้นจริงๆ นะ เวลามันเถียงกัน มือกับปาก ปาก  
เอาเปรียบ ปากหน้าที่กินอย่างเดียว หน้าที่คอยเคี้ยว หน้าที่คอยลิ้มรสอย่างเดียว  
มือมีหน้าที่ทำ แต่พอมันไม่เอาใส่เข้าไป พลังงานมันจะเอามาจากไหน มือก็ตายไปด้วย  
เพราะว่าเถียงกัน เกียงกัน ตรงไหนมันจะลงตัวพอดี

นี่ก็เหมือนกัน ครอบรอบวงจร เราทำอย่างไรให้ปัญญาเราเกิดขึ้นเรื่อยๆ ปัญญา  
ของเราให้ดีขึ้น มันเป็นประโยชน์กับเราเองนะ เป็นความดีของเรา ถ้าหลง ถ้างงก็จะเป็น  
อย่างนั้นนะ จับประเด็นผิดมันก็วิ่งออก (เทพสิ้นสุดเพียงเท่านี้)